

Ново късно-плейстоценско находище на алпийски кози­рог (*Capra ibex* L.) (Mammalia: Bovidae) в България

ДИЛЯН ГЕОРГИЕВ *, СЛАВЕЯ СТОЙЧЕВА **

* Катедра Екология и ООС, Факултет по Биология, Пловдивски Университет “Паисий Хилендарски”, ул. Цар Асен 24, Пловдив 4000, diliangeorgiev@abv.bg

** СНЦ Зелени Балкани, Пловдив, ул. Скопие 1, slaveiastoycheva@gmail.com

Abstract. There were a total of 12 localities of fossil Alpine Ibex (*Capra ibex*) in Bulgaria till now, all of Late Pleistocene. Most of them were from the West part of Stara Planina Mountain. The paper reports the easternmost cave locality of this species from the Pchena Cave (Tvardishki Balkan area, Stara Planina Mnt.), near the town of Tvarditsa. The find represents a cranial fragment, bearing the horn shafts.

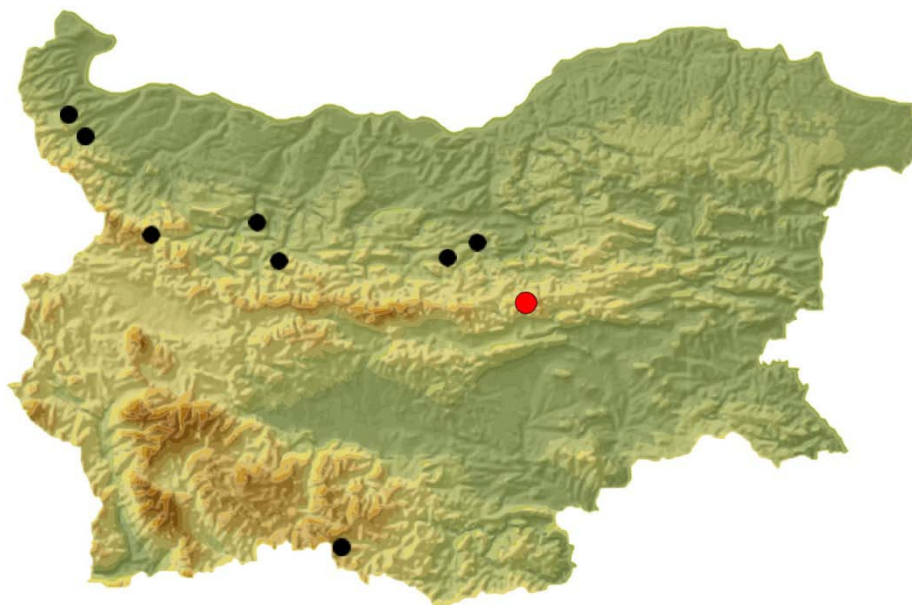
Key words: Upper Pleistocene, Alpine Ibex, cave, fossil, Bulgaria.

Фосилен материал от пещера в Троянския Балкан е определен от Рафаил Попов като безоаров кози­рог (*Capra aegagrus* Erxleben 1777) (Попов 1934, по Спасов 1982). По­късно Спасов (1982) установява, че той принадлежи на алпийски кози­рог (*Capra ibex* Linnaeus 1758). Това е и първото съобщение на вида по фосилни останки от България. След това кости от алпийски кози­рози са открити в още 11 пещери, повечето в Стара планина (Боев 1982, Пешев и кол. 2004, Берон и кол. 2009): Миризливка (с. Орешец), Моровица, Проходна и Темната Дупка (Карлуково), Малката пещера (Беяковец), Козарника (Сухи печ), Сухата пещера (Лакатник), Пещерата с 8 изхода при Лакатник, Еменската пещера, Тъмната дупка (с. Търговище), Триъгълната пещера и едно в Родопите – Бориковска пещера (с. Могилица). Възрастта на тези находки е определена като късно-плейстоценска.

В настоящата публикация съобщаваме най-източното фосилно находище на алпийски кози­рог в България и представяме първите палеозоологични данни за пещери в района на Твърдишкия Балкан.

На 21.08.2010 г. при проучвателни дейности на Спелеоклуб “Саламандър” – Стара Загора в пещера Пчена (Стара планина, Твърдишки Балкан, Фиг. 1) беше събран костен материал от повърхността на първата лява галерия на пещерата. Костите се намираха на дъното на галерията след отвес от около 10 m. Материалът беше отчасти покрит с глина и калцитна кора и представлява фрагмент от череп на алпийски кози­рог (*Capra ibex*) със запазена челна кост, основи на стволите на рогата и част от очните кухини и мозъковия череп (Фиг. 2). Максималната дължина на фрагмента е 280 mm, максималната ширина 149.3 mm, максималния диаметър на основата на десния рог 70 mm, на левия 67 mm и височината на лявата очна кухина 42.5 mm.

Определянето на видовата принадлежност се извърши по описанието на Спасов (1982), както и чрез сравняване с рецентен череп на алпийски козирог от Budner Natur Museum (Chur, Switzerland), с любезното съдействие на препаратора на музея, Ulrich Schnerrat. Материалът се съхранява в колекцията на Биологически факултет на ПУ “Паисий Хилендарски”.

Фиг. 1. Късно-плейстоценски находища на алпийския козирог (*Capra ibex*) в България. Представеното в настоящата статия ново находище е означено с червен кръг.

Fig. 1. Late Pleistocene localities of the Alpine Ibex (*Capra ibex*) registered in Bulgaria. The new locality is pointed by a red circle.

Фиг. 2. Алпийски козирог (*Capra ibex*), пещера Пчена: 1 – фронтален изглед, 2 – краниален изглед, 3 – ляв латерален изглед. Размерите на фрагмента са посочени в текста.

Fig. 2. Alpine Ibex (*Capra ibex*), Pchena Cave: 1 – frontal view, 2 – cranial view, 3 – left lateral view. The fragment measurements are pointed in the text.

Благодарности. Проучването на пещерата Пчена е финансирано от Спелео Клуб “Саламандър” – Стара Загора към Туристическо Дружество “Сърнена Гора” и Българска Федерация по Спелеология. Авторите изказват благодарност на всички членове на клуба, взели участие в проучвателната дейност. Изказваме благодарност на колегата Ulrich Ernst Schnepf (Budner Natur Museum, Chur, Switzerland), помогнал в определянето на материала.

Литература

- Берон, П., Даалиев, Т., Жалов, А. (2009). *Пещери и спелеология в България*. Издателство на Българска Федерация по спелеология, Национален Природонаучен Музей при БАН, Фондация КОМ, София, 536 с.
[Beron, P., Daaliev, T. & Zhalov, A. (2009). *Caves and speleology in Bulgaria*. Bulgarian Federation of Speleology, National Natural History Museum BAS, KOM Foundation, Sofia, 536 pp. (in Bulgarian)].
- Боев, З. (1982). Обедняване на Балканската бозайна фауна в историческата епоха. *Природа*, БАН, София, 3: 42-47.
[Boev, Z. (1982). Loosing the diversity of the Bulgarian mammal fauna in the historical ages. *Priroda*, BAS, Sofia, 3, 42-47. (in Bulgarian)].
- Пешев, Ц., Пешев, Д., Попов, В. (2004). *Фауна на България: Mammalia*. Академично Издателство “Марин Дринов”, БАН, София, 632 с.
[Peshev, Ts., Peshev, D. & Popov, V. (2004). *Fauna of Bulgaria: Mammalia*. Academical Publishing House “Marin Drinov”, BAS, Sofia, 632 pp. (in Bulgarian, English summary)].
- Спасов, Н. (1982). Фосили от алпийския козиерог и гигантския елен в България и роля на рогата при гигантския елен. *Природа*, БАН, София 5, 21-27.
[Spasov, N. (1982). Fossils of the Alpine Ibex and the Giant Deer in Bulgaria and role of the horns of the Giant Deer. *Priroda*, BAS, Sofia, 5, 21-27. (in Bulgarian)].